

Дементієвська Н.П., науковий співробітник
відділу лабораторних комплексів засобів навчання
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання АПН України

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ З ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Анотація. Навчальний курс з допрофільної підготовки з використанням ІКТ «Шлях до успіху», що розроблений міжнародними освітніми організаціями, адаптовано до Державних освітніх стандартів України та навчальних програм, до вимог та основних положень «Концепції профільного навчання» та «Галузевої програми впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки». В курсі учні ознайомлюються з світом професій, використовуючи мережу Інтернет, ознайомлюються з використанням комп'ютера у різних професіях і розробляють та створюють комплект комп'ютерних документів у програмах Microsoft Office та за допомогою графічних редакторів. Курс призначений для роботи з учнями основної школи за рахунок варіативної частини навчальних планів в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, під час навчальної практики в сільських школах.

Ключові слова: допрофільна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, загальноосвітня школа, профільна школа

Впровадження профільного навчання врегульовано Законом України «Про загальну середню освіту», постановами Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 №1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання», від 13.04.2007 №620 «Про внесення зміни до п.1 постанови Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000р. №1717», Концепцією загальної середньої освіти (12-річна школа), Концепцією профільного навчання. [1;2;4] Документами

передбачено здійснення у 2010 році переходу старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів на профільне навчання.

У вищеназваних документах закладено нові підходи до організації освіти в старшій школі. Вона має функціонувати як профільна. Це створюватиме сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно-орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії. На сьогодні в Україні триває розробка програмно-методичного забезпечення профільного навчання: створені навчальні плани та програми, які дають змогу комплектувати старші класи за напрямками диференціації: природничо-математичним, філологічним, суспільно-гуманітарним, художньо-естетичним, технологічним, спортивним. [1, с.61]

Серед завдань для допрофільної підготовки, зазначених у «Галузевій програмі впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки» [2, с.9-11], для АПН України, зокрема зазначено: «Розроблення методичних рекомендацій для практичних психологів, класних керівників з питань вивчення, виявлення та формування професійних інтересів школярів». Єдиної програми та навчальних планів для організації і проведення допрофільної підготовки не створено.

Актуальність введення спеціального курсу з допрофільної підготовки, який широко використовує інформаційно-комунікаційні технології визначається декількома важливими чинниками:

- Розвиток світового і, зокрема, європейського освітнього простору, об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу. Загальною тенденцією розвитку старшої профільної школи є її орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатопрофільність, інтеграцію загальної і допрофесійної освіти.

- Як і для профільної школи, для здійснення допрофільної підготовки потрібен учитель, який має бути здатним, приймати відповідальність за рівень соціальної зрілості випускників і формування їхніх запитів на професійну діяльність, людина, що має високий фах, широку ерудицію, наукову компетенцію, високий інтелектуальний потенціал. Окрім власних знань з предмета викладання, вчитель повинен володіти методичними прийомами і методами організації пізнавальної діяльності учнів. На уроці і в позаурочний час він має вміти організувати дітей на пошуково-дослідницьку роботу, що зміцнює їхній інтерес до предмета. Учитель профільної школи має бути хорошим психологом, володіти емпатичним розумінням, конгруентністю, комунікабельністю, фасилітаційними здібностями, вміти знаходити контакт з дітьми. З метою виявлення професійних нахилів учнів на етапі допрофільної освіти в основній школі на практиці залучають до роботи практичного психолога школи. [5, с.52] Проте в більшості шкіл України, особливо сільських шкіл та шкіл малих міст і селищ міського типу така посада не передбачена.

Програма Intel® «Шлях до успіху» є частиною міжнародного проекту компанії Intel «Інновації в освіті». Програма створена у співробітництві з освітніми урядовими організаціями різних країн та адаптована до Державних освітніх стандартів України та навчальних програм, до вимог та основних положень «Концепції профільного навчання» та «Галузевої програми впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки».

Навчальний курс за програмою призначений для роботи з учнями основної школи загальноосвітніх навчальних закладів за рахунок варіативної частини навчальних планів (факультативи, курси за вибором, спецкурси). Можливе впровадження програми за рахунок годин, відведених в школі на гурткову роботу, а також для позашкільних навчальних закладів та під час навчальної практики.

Особливу увагу в програмі приділено розвитку самоспрямування учнів у навчанні – розпізнаванню, визначенню своїх навчальних потреб,

знаходження потрібних для саморозвитку ресурсів, вмінню визначати пріоритети та ставити навчальні завдання без сторонньої допомоги, що формує бажання і здатність до свідомого вибору професійного розвитку та навчання протягом всього життя.

Комп'ютерні технології в програмі використані як засіб розвитку і формування життєво необхідних навичок. Комплексність підходу є характерною рисою програми, оскільки в учнів не тільки формуються комп'ютерні навички, а також відбувається цілеспрямований розвиток навичок, пов'язаних з успішною адаптацією в суспільстві. Програма сприяє самовизначенню учнів при виборі профілю навчання та щодо вибору майбутньої професії.

Особливістю програми є те, що вона орієнтована перш за все на дітей, що раніше не мали змоги навчатися на персональному комп'ютері, у яких доступ до комп'ютерів обмежений, що відповідає умовам навчання та розвитку дітей сіл та малих міст України, де за програмою та навчальними планами передбачена перша зустріч з комп'ютером тільки в старшій школі.

Програма складається з двох частин: «Комп'ютерні технології для місцевої спільноти» (5-7 класи) та «Комп'ютерні технології в майбутній професії» (8-10 класи). Програма курсу передбачає диференційоване навчання за курсом. Для кожного завдання та вправи передбачений базовий рівень виконання завдань та додаткові завдання для учнів, які мають кращі комп'ютерні навички.

Для адаптації курсу до вимог Державних освітніх стандартів, навчальних програм була створена робоча група з науковців та вчителів загальноосвітніх шкіл. Були відібрані пілотні школи, розроблений пілотний курс, за яким пройшли навчання учні 13 груп. Після пілотного експерименту курс був доопрацьований та змінений відповідно до рекомендацій вчителів та відгуків учасників. Програма, навчальні посібники та програмний компакт-диск були прорецензовані, підготовлені до розгляду комісії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України. Програма та комплект

комп'ютерно-орієнтованих засобів отримав гриф МОН (лист Міністерства освіти і науки №1.4/18-2821 від 15.07.09р.) для використання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Друга частина програми «Комп'ютерні технології та майбутня професія» має на меті сприяння розвитку в учнів навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій для визначення власних схильностей і здібностей, пошуку в Інтернеті інформації щодо різних професій та особливостей ринку праці в Україні та на регіональному рівні. Програма сприяє усвідомленому вибору навчального профілю та майбутньої професії. Всі вправи і проекти цієї частини спрямовані на дослідження проблем, пов'язаних з професійним розвитком людини, питаннями трудової міграції та інших проблем, притаманних розвитку ринку праці в Україні.

Завданнями курсу визначені:

- Формування в учнів знань та уявлень про світ професій, кваліфікаційні характеристики, ринок праці та можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в різних професіях
- Формування знань та початкових навичок з профдіагностики, вміння ідентифікувати та визначати за допомогою тестів свої інтереси, схильності, використовуючи для цього різноманітні ресурси (друковані та веб-матеріали)
- Формування життєвих та прикладних особистісно-життєтворчих, соціалізуючих, комунікативних, інтелектуально-інформаційних навичок
- Розвиток в учнів уміння самостійно за допомогою використання різноманітних ресурсів (Інтернет, друкований та Електронний довідники, інші учасники курсу) опановувати комп'ютерні технології для вирішення конкретних завдань пов'язаних зі світом професій.
- Формування в учнів умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання проектних завдань з дослідження проблем та виконання проектів, пов'язаних з професійним розвитком особистості та

соціальних проблем, пов'язаних з трудовими ресурсами та розвитком ринку праці в Україні.

- Формування навичок оцінювання, само та взаємоперевірки згідно визначених та наданих критеріїв оцінювання виконаної роботи та діяльності.

За програмою передбачена підготовка викладача (фасилітатора) курсу на п'ятиденному тренінгу. Це може бути викладач будь-якого навчального предмету. Основними вимогами щодо відбору викладачів курсу є володіння ІКТ на базовому рівні та бажання навчатися новому.

Тестування професійних схильностей учнів проводиться за Диференційно-діагностичним опитувальником – методикою відбору професій за вимогами щодо класифікацій типів професій, а саме: «Людина-техніка», «Людина-людина», «Людина-художній образ», «Людина-знак», а також за Диференціально-діагностичним питальником інтересів ОДАНІ-2. Особливістю даного курсу є те, що учні мають змогу здійснити виявлення своїх професійних схильностей як за допомогою мережі Інтернет, та і за бланковими методиками.

В курсі очні ознайомлюються з світом професій, використовуючи мережу Інтернет, отримуючи сучасну інформацію з сайтів Державної служби зайнятості (<http://www.dcz.gov.ua>). Учні використовують Інтернет-видання знані і адаптовані до використання молодими людьми та учнями старших класів, такі як Державна бібліотека України (<http://www.uth.gov.ua>), сайтів з профосвіти (<http://www.profosvita.org.ua> , <http://www.job.ammu.org.ua>). В ході навчання учні отримують навички ефективного пошуку Інтернет-ресурсів, зокрема з отримання інформації щодо світу професій, визначення потреб регіону, де вони проживають, щодо тих чи інших професій та наявності вакансій. Учні докладно ознайомлюються з чотирма професіями і розробляють та створюють комплект комп'ютерних документів у програмах Microsoft Office (Word, Excel, Power Point) та за допомогою графічних редакторів Paint та Draw.

Виходячи з результатів адаптації та пілотування програми у загальноосвітніх навчальних закладах 11 областей України (Рівненська, Житомирська, Київська, Черкаська, Чернігівська, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Сумська, Харківська, Миколаївська та АРК) та згідно очікуваних результатів реалізації «Галузевої програми впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки», впровадження програми «Шлях до успіху» дасть змогу:

- створити умови для забезпечення рівного доступу до якісної освіти учням старшої школи, у тому числі сільської місцевості;
- поліпшити якість змісту освіти у старшій профільній школі з урахуванням компетентнісного підходу до його формування;
- удосконалити систему управління загальноосвітніми навчальними закладами; апробувати моделі мережевої взаємодії освітніх закладів в умовах допрофільної підготовки та профільного навчання, виявити найбільш оптимальні форми організації профільного навчання, у тому числі у сільській місцевості;
- забезпечити умови для життєвого і професійного самовизначення учнів, формування готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією;
- забезпечити наступно - перспективні зв'язки між загальною середньою, професійно-технічною та вищою освітою відповідно до напрямку навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі: наказ... від 11.09.2009р. №854 //Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України: офіц.вид.МОН України. – 2009. - №28/29. –С.57-64
2. Про схвалення Галузевої програми впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки: рішення колегії...від 24.04.2008 №4/11-2// Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2008. №16/17. – С. 3-16.

3 . Про схвалення галузевої Програми впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки: рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2008р. Пр. №4/11-2// Відкритий урок: розробк, технології, досвід. – 2008. №6. –С.18

4 . Концепція профільного навчання в старшій школі. // Інформаційний збірник МОН України. - №24, грудень 2003р., Київ: Пед.преса.– 2003. – С.3-15.

5 . Липова Л. , Профільне навчання: проблеми, перспективи, досвід:[в Україні]/ Л.Липова, В Малишев, Т.Паламарчук // Освіта і управління. – 2007.-т.10, №1. –С. 49-56.

Анотація. Учебный курс по допрофильной подготовке с использованием информационно-коммуникационных технологий «Путь к успеху», который разработан международными образовательными организациями, адаптирован к Государственным образовательным стандартам Украины и учебным программам, согласно требованиям и основным положениям «Концепции профильного обучения» и «Отраслевой программы внедрения профильного обучения на 2008-2010 годы». В курсе ученики знакомятся с миром профессий, используя Интернет, знакомятся с использованием компьютера в разных профессиях и разрабатывают комплект компьютерных документов в программах Microsoft Office и при помощи графических редакторов. Курс предназначен для работы с учениками основной школы за счет вариативной части учебных планов в общеобразовательных и внешкольных учебных заведениях, во время учебной практики в сельских школах.

Ключевые слова: допрофильная подготовка, информационно-коммуникационные технологии, общеобразовательная школа, профильная школа

Summary. Learning course Skills for Success for preprofilization education with using of ICT was created by international educational organizations. Localization and adaptation to Ukrainian state educational standards and programs was done according to main concepts of State program of profilization for 2008-2010. Students learn the world of different professions through Internet, create portfolio of documents for work in Microsoft Office applications and graphic programs. The program was created for students of secondary and high schools and used for extracurricular activities as well.

Key words: preprofilization education, ICT, Secondary school, high school, professional school